

ELS VIDRIERS A MALLORCA

SEGLES XIV-XVI

SEGONA PART

RAMON ROSSELLO VAQUER
JAUME BOVER PUJOL

La primera part d'aquesta relació de vidriers de Mallorca fou presentada a les XV Jornades d'Estudis Històrics Locals, dedicades a les Transferències i comerç de ceràmica a l'Europa mediterrània, segles XVI-XVII, i celebrades a Palma els dies 11-13 de desembre de 1996, organitzades per l'Institut d'Estudis Baleàrics.¹

Aquesta segona entrega aporta més documentació sobre les grans nissagues de vidriers com els Sala, Ribers, etc. i sobre la importació de sosa i plantes soseres indispensables per a la fabricació del vidre, a més de documentar alguns vidriers per primera vegada. També són importants les notícies sobre el forn de Santa Maria del Camí i les associacions de vidriers.

Els vidriers de Mallorca a través de la documentació

Arisa, Joan d'

1537, 29 maig. Joan d'Arisa, castellà, es col·loca amb Jordi Barceló i Antoni Torrentmal, vidriers, durant tres anys, per aprendre l'ofici de vidrier. El tendran vestit i alimentat i cada any li donaran cinc lliures.²

Artal, Andreu³

1501, 17 juliol. Andreu Artal, vidrier, promet al magnífic Joan Fortuny de Ruesta pagar a Francesc Jovals, traginer, 6 lliures preu d'un rossí.

La família Fortuny de Ruesta era propietària d'un forn de vidre al carrer dels Olms de Ciutat.

1506. Andreu Artal i altres reconeixen deure certa quantitat. (vg. Ribers)

1508, 15 novembre. Magdalena, muller d'Andreu Artal, vidrier, reconeix deure a Antoni Sala, vidrier, 9 lliures preu de 9 grosses de vidre a raó de 20 sous.⁴

¹ *Vidriers 1*. Ramon ROSSELLO VAQUER, JAUME BOVER PUJOL: *Els vidriers de Mallorca. Segles XIV-XVI*, comunicació presentada a les XV Jornades d'Estudis Històrics Locals, Transferències i comerç de ceràmica a l'Europa mediterrània, segles XIV-XVII, Palma, Institut d'Estudis Baleàrics, desembre 1996

² ARM C-295, 73v

³ Vidriers 1

⁴ ARM M-646, 24v

Alguaire, Miquel

1446. Miquel Alguaire, vidrier, i Margarida, sa criada (pedicae), que abans fou esclava de Nicolau Gomila, reconeixen deure a Mateu Canyellas de Santa Maria del Camí, 30 lliures preu d'un esclau rus anomenat Miquel.

Àlvares, Jeroni⁵

1503, Jeroni Àlvares, vidrier, reconeix deure a Joan Sans, 12 lliures, 8 sous, preu de 4 quintars de llana, i per pagar li donarà tant de vidre obrat fins que el preu basti per dites 12 lliures, 6 sous.

Barceló, Jordi⁶

1517, 10 febrer. Es lloga en el forn de Bartomeu Ribers i Pere Fàbregues. (Vg. Ribers)
 1521, 30 abril. Antònia, muller de Jordi Barceló, vidrier, reconeix que Antoni Canyelles, com hereu d'Isabel Domenge, li ha entregat les robes que aquesta li ha deixat en testament.
 1529. Establiment d'unes cases a Ciutat. Actua de testimoni Jordi Barceló, vidrier.
 1535, 16 setembre. Signa una concòrdia amb Melcior Bosc, vidrier. (vg. Bosc)
 1536. Establiment d'unes cases a Ciutat. Actua de testimoni Jordi Barceló, vidrier.
 1537. Jordi Barceló i Antoni Torrentmal tenen un forn de vidre en societat. El 30 d'abril accepten a Antoni Morter, vidrier, per a treballar al forn. El 29 de maig accepten a Joan d'Arissa com a aprenent.
 1539, 25 març. Jordi Barceló, vidrier, fa donació a sa filla Gabriela, casada amb Pere Joan Omar, d'unes cases al carrer dels Olms de Ciutat.⁷

Berenguer, Jaume⁸

El nom d'aquest vidrier apareix a la documentació de dues maneres: Jaume Berenguer i Berenguer Jaume. Creïm que és el mateix.
 1511, 8 octubre. Antoni Vila, de Selva, col.loca durant sis anys amb Berenguer Jaume, vidrier, sa filla Joana, d'onze anys d'edat perquè el servequi i aprengui bones costums.⁹

Bosc, Família

1529. Establiment d'unes cases a Ciutat. Actua de testimoni Joan Bosc, venedor de vidre.
 1535, 16 setembre. Melcior Bosc, vidrier, i Jordi Barceló, vidrier, concorden el següent: Jordi Barceló, vidrier, promet fer obra de vidre per a Melcior Bosc, en el forn de Santa Maria del Camí, durant un any segons la pràctica dels vidriers de Ciutat. Rebrà 30 sous per cada grossa de vidre.
 1535. Melcior Bosc, vidrier, ven unes cases a Ciutat.
 1538, 16 juliol. Joan Arnau, llibertí, promet a mestre Melcior Bosc, vidrier, tenir el forn de vidre proveït de llenya durant un any per preu de 300 lliures. També li proporcionarà llenya per a la seva cuina.

⁵ Vidriers 1

⁶ Vidriers 1

⁷ ARM C-295, f 125v

⁸ Vidriers 1

⁹ ARM M-710, 118v

1538, 27 desembre. Jordi Pastor, mercader, i Joanot Cardona, notari, lloguen a Melcior Bosc, vidrier, per cinc anys un forn de vidre amb empriu d'aigua i amb la botiga de vendre vidre, a raó de 20 lliures anuals. Donarà el vidre necessari pel servici i ús de les cases dels senyors del forn, a més de cendra i foc. En el lloguer és comprés la ferramenta i 9 motlos.

Cardona, Família

1516, 1 abril. Caterina, muller de Jaume Cardona, vidrier, feu escriptura prometent no reclamar res a Miquel Oliver, vidrier, pels servicis prestats.

1533, 11 març. Joanot Cardona, notari i senyor de vidrieria, accepta a Bartomeu Picard, com a aprenent. (Vg. Picard)

1538, 27 desembre. Joanot Cardona lloga un forn de vidre a Melcior Bosc. (Vg. Bosc)

Coll, Gabriel

1517, 11 febrer. «*Lo dit Bartomeu Ribers e [Pere] Fàbregues loguen e prometen donar feyna en dit forn al sènher en Gabriell Coll, vidrier, per temps de hun any primer vinent e li prometen pagar a rahó de V sous la grossa*».¹⁰

Fàbregues, Pere¹¹

1506, Pere Fàbreguers i altres reconeixen deure certa quantitat. (Vg. Ribers)

1517, 10 febrer. Pere Fàbregues i Bartomeu Ribers lloguen a Miquel Oliver i Jordi Berceió, vidriers. (Vg. Ribers)

Ferrer, Llorenç¹²

1545, 29 setembre. Llorenç Ferrer reconeix un deute. (Vg. Gallard)

Fortuny de Ruesta, Jordi Joan

1474, 25 de maig. Jordi Joan de Ruesta, oriünd de Calatayud, del Regne d'Aragó, estableix certes cases amb un forn de vidre a Frances Ros, paraire, situades en la parròquia de Sant Miquel de Ciutat, en el carrer dels Olms, amb alou propi que es reserva.

Gallard, Mateu¹³

1545, 29 setembre. Macià o Marc Perelló, vidrier, i Llorenç Ferrer, vidrier, reconeixen deure a Jaumeta, muller de Mateu Gallard, pintor, 62 lliures, 5 sous i 8 diners, ço és per vidre trencat 12 lliures, etc.

Mateu Gallard era oriünd de Sineu.¹⁴

10 ARM E-21, 52

11 Vidriers 1

12 Vidriers 1

13 Vidriers 1

14 Ramon ROSSELLÓ *et alii*: *Sineu aixeca una nova església, segle XVI*, Sineu, 1996, 178

Jordà, Jordi

1494. Jordi Jordà, vidrier, nomena procurador.
1496. Jordi Jordà, vidrier, nomena procurador.¹⁵

Llorenç, Mateu¹⁶

- 1542, 15 juliol. Acepta a Antoni Morter, vidrier, per a treballar al seu forn. (vg. Morter)
1545, 31 agost. Mateu Llorenç, vidrier, i Joan Jaume, espaser, reconeixen deure a Gabriel Ballester, mercader, 24 lliures preu de 12 quintars de barrella de Villena.
1548, 8 juny. Mateu Llorenç, vidrier, lloga per 2 anys a Cristòfol Joan, teixidor de llana, per exercir l'art de fer vidre. Aquest pagarà a aquell a raó de 6 sous cada grossa de vidre. També pacten que si dit Mateu llorenç «vagarà» per culpa de l'altre, aquest li pagarà els jornals a raó de sis sous.¹⁷

Morter, Antoni¹⁸

- 1537, 20 abril. Antoni Morter, vidrier, promet a Jordi Barceló i Antoni Torrentmal, vidriers, obrar durant un any en el seu forn de vidre situat a Ciutat; li pagaran per cada grossa de vidre obrat cinc sous.
1542, 15 juliol. Antoni Morter, vidrier, promet a Mateu Llorenç, vidrier, exercí l'ofici de vidrier a sa casa per un any. Rebrà per cada grossa de vidre cinc sous.¹⁹

Muntanyans, Joan

1501. Joan Muntanyans, vidrier, ven unes cases a Joan Ferrer, hortolà, situades davant l'església de Sant Miquel de Ciutat.²⁰

Oliver, Miquel²¹

1516. Documentat aquest any.
1517, 10 febrer. Miquel Oliver es lloga en el forn de Bartomeu Ribers i Pere Fàbregues. (Vg. Ribers)

Perelló, Marc²²

- 1545, 29 setembre. Marc o Marcià Perelló, vidrier, reconeix un deute.

Picart, Família

- 1533, 11 març. Bartomeu Picart, menor, fill de Bartomeu Picart, vidrier, es col.loca amb Joanot Cardona, notari i senyor de vidrieria, per aprendre l'ofici de vidrier. Serà vestit i alimentat.²³

15 ARM T-424, 23; M-637, 46v

16 Vidriers 1

17 ARM C-295, 217; O-39, 24

18 Vidriers 1

19 ARM C-295, 70v, 178

20 ARM M-590, 115

21 Vidriers 1

22 Vidriers 1

23 ARMLC-41, 10v

Piçà, Pere

1492. Pere Piçà, vidrier, documentat aquest any.

Reial, Joan²⁴

1531, 14 desembre. Els frares de la Mercè estableixen unes cases a Ciutat. Confronten amb el carrer d'en Camaró i unes cases que foren de (...) Reial, vidrier. Probablement es tracti de Joan Reial.²⁵

Ribers, Bartomeu²⁶

1490. Bartomeu Ribers, vidrier, promet pagar un deute.

1493. Bartomeu Ribers, vidrier, deu a Bartomeu Bonapart, mercader, 37 lliures, 11 sous preu de 4 quintars i 90 lliures de llana.

1497, 26 agost. Bartomeu Ribers, vidrier, deu 20 lliures a Baptista Terrades, preu de dos bous arecs (que s'empren per llaurar o per les altres feines agrícoles).

1498. Bartomeu Ribers, vidrier reconeix deure a Joan Forcadell, mercader, 28 lliures, 2 sous, 2 diners preu de 4 quintars, 31 lliures i 4 unces de llana estrangera a raó de 6 lliures i 10 sous el quintar.

1500, 3 desembre. Bartomeu Ribers, vidrier, reconeix deure a Joan Forcadell, mercader, 60 lliures preu de 60 quintars de sosa a raó de 16 sous el quintar, i 8 quintars de ciricorn (ó salicorn, planta sosera) a raó de una lliura, 10 sous.

1506. Bartomeu Ribers, Andreu Artal i Pere Fàbregues, vidriers, deven a Joan Corso, mercader, 13 lliures i 4 sous, preu de 12 quarteres de blat.

1508. Caterina, muller de Bartomeu Ribers, vidrier, ara absent de Mallorca, perquè se n'ha d'anar a Sardenya, lloga a Jaume Pellisser unes cases i botiga al carrer del Vidre de Ciutat per 10 lliures.

1510, 28 setembre. Jaume Berard, ciutadà, contracta a Bartomeu Ribers, vidrier, l'illa de Cabrera, o sia, li lloga el sementer per sembrar blat i ordi. Podrà tallar llenya, collir galda (planta *Reseda enteola*, també anomenada *Racedor* que s'empra en tintoreria per a tenyir de groc) i sal, i guardarà el castell. Es pacta amb detall la manera de sembrar, pagar els delmes, etc.

1517, 10 febrer. Bartomeu Ribers i Pere Fàbregues d'una part, i Miquel Oliver i Jordi Barceló d'altra part, signen la següent concòrdia.

Bartomeu Ribers i Pere Fàbregues, vidriers de Mallorca, tenen un forn de vidre en la possessió de Sarrià per espai de tres anys comptadors del dia que començaran a fer feina. Prometen tenir el forn amb totes les coses en condret i donar feina a Miquel Oliver i Jordi Barceló, «és ver que lo obraig bruner ha de venir de dit Barceló».

Durant aquests tres anys Oliver i Barceló prometen fer feina al forn amb llurs despeses d'eines, menjar, beure, calçar i vestir, mentres Ribers i Fàbregues els han de fornir de tot, «que ells no agen sinó obrar de lur art de vedrier.»

Per tota l'obra que Oliver i Barceló faran durant els dos primers anys dels tres dits, rebran de Ribers i Fàbregues a raó de quatre sous, sis diners de moneda de Mallorca la grossa.

24 Vidriers 1

25 ARM S-1095, 40

26 Vidriers 1

Al darrer any si Oliver i Barceló «*per avar en dit art més practicat e fer millor obratge si millor lo faran*», seran millor pagats.

1517, 11 febrer. Bartomeu Ribers i Pere Fàbregues llogan a Gabriel Coll, vidrier. (vg. Coll).

1517, 2 abril. Bartomeu Ribers, vidrier, reconeix deure a Benet Benyorre, mercader, quatre lliures preu de quatre quateres de blat de Sicília.²⁷

Sala, *Família*²⁸

1464, 18 abril. Antoni Sala, vidrier, ven a Joan Mas de Campos, un esclau xarqués anomenat Lancelot, de 25 anys, per preu de 97 lliures.

1491, 16 maig. Antoni Sala, vidrier, sa muller Joana, i el seu fill Antoni, reconeixen deure a Jordi Vidrier, 40 lliures preu de quatre draps blancs, a raó de 9 lliures i 10 sous cada un.

1492, 28 octubre. Antoni Sala deu certa quantitat a Ramon Xatard, vidrier. (Vg. Xatard).

1500. Antoni Sala, vidrier i sa muller Jaumeta, reconeixen deure 28 lliures a Vicenç Doménec, paraire, preu de certes pells.

1503, 30 gener. Joan, vidrier, que fou esclau de Joan Fortuny, ara lliure, reconeix deure a Antoni Sala, vidrier, 14 lliures, 11 sous, per cert vidre que ha venut en nom de dit Sala per les viles del Regne.

1504, 17 maig. Llorenç Delcor i muller Miquela, reconeixen haver rebut d'Antoni Sala, vidrier, 30 lliures pels servicis prestats en la casa d'aquest Sala, per dita dona Miquela.

1506. Antoni Sala, vidrier, reconeix haver rebut de Sebastià Real d'Algaida, 30 sous per certa provisió de vidre.

1508, 15 novembre. Magdalena, muller d'Andreu Artal, vidrier, reconeix deure a Antoni Sala, vidrier, certa quantitat. (vg. Artal)

1509, 2 febrer. Joana, viuda d'Antoni Sala, vidrier, i el seu fill Andreu Sala, tenen qüestions a causa de l'herència.

1511, 2 juliol. Joan Solà, oriünd de Catalunya, per pagar a Andreu Sala, vidrier, el que deu per tres grosses de vidre i lloguer de cases, li assigna 6 lliures que li deuen a ell.

1513, 5 abril. Joan Servera d'Alcanyís es col.loca per sis anys amb la dona Joana Sala, senyora de fom de vidre. (vg. Servera)

1521, 11 agost. Miquel Verger, vidrier, reconeix deure certa quantitat a Joana, viuda d'Antoni Sala. (vg. Verger)

1522, 7 juliol. Miquel Verger, vidrier, reconeix deure certa quantitat a Joana Sala. (Vg. Verger).²⁹

Servera, Joan

1513, 5 abril. Joan Servera d'Alcanyís, es col.loca per sis anys amb la dona Joana Sala, viuda d'Antoni Sala, senyora de fom de vidre, per aprendre l'ofici de vidrier. Serà vestit i alimentat.³⁰

²⁷ ARM M-587, 4v; M-691, 17; R-770, 52v; R-771, 191v; M-773, 43; S-581, 4, 89; E-21, 52; C-293, 19.

²⁸ Vidriers I.

²⁹ ARM C-165, 217; C-291, 39; S-613, 39v; M-641, 25v; M-646, 36, 38v; S-580, 45; M-599, 43v

³⁰ ARM M-720, 22.

Torrentmal, Família³¹

1535, Documentat aquest any el vidrier Tomàs Torrentmal.

1536, 15 octubre. Tomàs Torrentmal, vidrier, reconeix haver rebut 40 lliures de dot de sa muller Esperança.

1537, Antoni Torrentmal i Jordi Barceló tenen un forn de vidre en societat. (vg. Barceló)

1542, Antoni Torrentmal, vidrier, i el seu sogre Tomàs Domènec, majordom de l'Hospital de Mallorca, tracten sobre el dol de sa dona i filla respectivus.³²

Verger, Miquel

1521, 11 agost. Miquel Verger, vidrier, reconeix deure a Joana, viuda d'Antoni Sala, senyora de forn de vidre, 19 lliures prestades.

1522, 7 juliol. Miquel Verger, vidrier, reconeix deure a la dona Joana Sala, viuda d'Antoni Sala, vidrier, 24 lliures.³³

Xatard, Família³⁴

Algunes vegades el nom d'aquesta família de vidriers apareix amb les grafies de Getard, Xetard, etc.

1479, 4 novembre, Guerau Xatard, vidrier, i altres reconeixen deure a Arnau d'Espanya, cirurgià, 23 lliures, 8 sous preu de 19 quintars i mig de salicorn (planta sosera) a raó de 24 sous el quintar.

1429, 28 octubre. Ramon Xatard, vidrier, nomena procurador al seu germà Pau Xatard perquè reclami deutes que li deu Antoni Sala, vidrier.

El mateix dia nomena altre procurador, Pere Piçà, vidrier, perquè reclami deutes a Antoni Linares.³⁵

31 Vidriers 1.

32 ARMS-1081, 22; C-295, 59.

33 ARM D-88, 69v, 179v.

34 Vidriers 1.

35 ARM B-107, 16; M-634, 60, 60v.

Index cronològic de vidriers i altres persones relacionades amb la indústria i comerç del vidre

1327	Guillem i Bernat Roger	1478-1511	Xatard, <i>Família</i>
1328	Pere Corró	1482	Joan Caselles
	Miquel Gallard	1490-1517	Bartomeu Ribers
	Guillem Humbert	1498-1503	Jeroni Àlvares
1328-1330	Matteo di Giovanni	1498-1506	Andreu Artal
1347	Guillem Barceló	1492	Pere Piçà
1349-1480	Francesc Comes	1494-1496	Jordi Jordà
1375	Ramon Gilabert	1500	Miquel Garessana
1390	Francesc Bertran	1501	Joan Muntanyans
1392-1436	Coloma, <i>Família</i>	1503-1523	Jaume Berenguer
1402	Joan Salvatge	1506-1517	Pere Fàbregues
	Francesc Rotlan	1513	Joan Servera
1402-1403	Galceran Sembriers	1516-1538	Miquel Oliver
1403	Pere Guasc		Joan Isern
1404	Alfonso de Morales	1516-1538	Cardona, <i>Família</i>
1405	Na Clara	1517-1539	Jordi Barceló
1407	Antoni Maura	1521-1523	Miquel Verger
1407-1418	Joan Lloreda	1523-1531	Joan Reial
1408-1527	Sala, <i>Família</i>	1529-1538	Bosc, <i>Família</i>
1426	Guillem Gensana	1533	Picart, <i>Família</i>
1426-1467	Guillem Ferran	1535-1556	Torrentmal, <i>Família</i>
1429	Joan Serra	1537	Joan d'Arissa
1445	Llorenç Benejam	1537-1556	Antoni Morter
1446	Miquel Alguaire	1540	Antoni Mates
	Bartomeu Rafal	1540-1545	Mateu Gallard
	Pere Salt	1540-1548	Mateu Llorenç
1448	Joan d'Amades	1541	Francesc Malondra
	Francesc Gassó	1541-1548	Marc o Macià Perelló
1451-1459	Joan Vallets	1544-1584	Llorenç Ferrer
1456-1474	Pere Gil	1556	Gabriel Arnau
1459	Antoni Xerar	1576	Sebastià Danglès
1466	Bonanat, <i>Família</i>	1579	Miquel Salvà
1478	En Garau	1583	Jeroni Taixell
1478-1485	Arcís, <i>Família</i>	1599	Joan Jordà

RESUM

Segona relació de vidriers i altres oficis relacionats presents a Mallorca en els segles XV i XVI on es comproven les relacions familiars i el comerç amb Catalunya i València.

ABSTRACT

Second relation of glassmakers and other crafts present in Majorca in the 14th and 15th centuries, where their familiar organization and their relations with Catalonia and Valencia are emphasized.